

2022:24

ÖVERSÄTTA, ANPASSA OCH UTVÄRDERA TVÅ VÅLDSFÖREBYGGANDE PROGRAM

Safe Dates och Dating Matters

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, november 2022

Rapport 2022:24

Dnr: ALLM 2022/223

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Karin Ljung Aust

Telefon 031-123 45 67

INNEHÅLL

1. Sammanfattning	4
2. Uppdrag och utgångspunkter	5
Bakgrund	5
Våld i ungas partnerrelationer	6
Om programmen Dating Matters och Safe Dates	7
3. Genomförandet av uppdraget	8
Kunskaps- och erfarenhetsutbyte	8
4. Resultat och analys	9
Sammanställning av intervjuer och kunskapsinhämtning	9
Forskning	9
Översättning	9
Anpassning till svensk kontext	9
Samverkan myndigheter	10
Kostnader kommun/verksamheter	11
Kostnader Jämställdhetsmyndigheten	11
Utbildning och utbildningsmaterial	12
Identifierade teman för kostnadskalkyl	13
5. Plan för återstoden av uppdraget 2022–2025	14
År 1, 2023	14
År 2, 2024	14
År 3, 2025	15
6. Ekonomisk kalkyl	16
Förklaringar	16
Kalkylblad A, ett program	17
Kalkylblad B, två program	18
7. Slutsatser och rekommendationer	19
8. Referenslista	22

1. SAMMANFATTNING

Regeringen uppdrar åt Jämställdhetsmyndigheten att översätta och anpassa två evidensbaserade våldsförebyggande program; Safe Dates och Dating Matters. Syftet med uppdraget är att erbjuda kommuner och enskilda huvudmän att genomföra ett eller båda programmen i form av en pilotstudie. I uppdraget ingår att låta externa forskare effektutvärdera de anpassade programmen utifrån svenska förhållanden.

Denna delredovisning utgörs av en plan för det fortsatta genomförandet av uppdraget. Planen innehåller en kostnadsberäkning för den resterande perioden för genomförandet av uppdraget, inbegripet kostnader för att involvera forskare, kommuner och enskilda huvudmän.

Underlag till kostnadsberäkning och plan för fortsatt genomförandet utgörs av intervjuer med forskare, myndigheter, kommuner som implementerat våldsförebyggande program, aktörer som har erfarenhet av att översätta och anpassa föräldraskapsstödsprogram till svensk kontext, civilsamhällesorganisationer, kollegor från myndigheten samt dokumentstudier.

Jämställdhetsmyndigheten framhåller värdet av att undersöka och använda befintliga strukturer på lokalt, regionalt och nationellt plan för att utforma och implementera programmen.

Jämställdhetsmyndigheten framhåller vikten av att undersöka möjligheten att använda befintliga material i Sverige som delar av eller utgångspunkter för en anpassning till svensk kontext.

För att ge reella förutsättningar för ett robust införande gör Jämställdhetsmyndigheten bedömningen att det bästa är att börja med ett av programmen under uppdragstiden. Då Dating Matters visat en något bättre evidens¹ än Safe Dates samt riktar sig till de yngre åldersgrupperna rekommenderar Jämställdhetsmyndigheten att inleda med detta program.

Under pilottesten av Dating Matters avser Jämställdhetsmyndigheten att granska Safe Dates i syfte att bedöma omfattningen av en anpassning till svensk kontext.

Jämställdhetsmyndigheten kommer under resterande del av året 2022 genomföra en fördjupad genomgång av programmen samt föra ytterligare samtal med materialägarna. Därutöver rekommenderar Jämställdhetsmyndigheten:

- att stort fokus läggs på anpassning av programmen till svenska förhållanden, utbildningsinsatser samt förberedelse och implementering i skolor och berörda kommuner.
- att pilotstudien fokuserar på att utforma en studie där forskare kopplas in i ett tidigt stadium för att följa processer i samtliga steg av översättning, anpassning av programmen och piloten. Med en sådan studie som underlag kan en utvärderingsstrategi genomföras för att utvärdera programmets effekter i en svensk kontext.

¹ Fejun Luo et al. J Interpers Violence (2022) Estimate Prom the Payers Perspective the Implementation Cost of Dating Matters. Journal of Interpersonal Violence. Vol 37 s. 11–22

2. UPPDRAG OCH UTGÅNGSPUNKTER

Bakgrund

Genom regeringsbeslut A2022/00840 har regeringen gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att översätta, anpassa och utvärdera de två evidensbaserade våldsförebyggande programmen Safe Dates och Dating Matters. I uppdraget ingår att göra en delredovisning som ska utgöras av en plan för det fortsatta genomförandet av uppdraget samt kostnadsberäkningar för resterande period, inbegripet kostnader för att involvera forskare och kommuner.

Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor är centralt i det våldsförebyggande arbetet. Detta arbete omfattar våld i ungas partnerrelationer. Utgångspunkter för arbetet med att förebygga våld tar avstamp i Istanbulkonventionen² och i Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor³ som särskilt betonar förebyggande insatser. I Nationellt våldsförebyggande program⁴ förstärker regeringen det våldsförebyggande arbetet och lyfter behovet av tidiga våldsförebyggande insatser till barn och unga och att fokus läggs på uppföljning och utvärdering för att främja en utveckling mot evidensbaserade insatser. I Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021 – 2023 är våld i ungas partnerrelationer ett av de utvecklingsområden som särskilt lyfts fram⁵.

Jämställdhetsmyndigheten har under 2018–2019 haft ett särskilt uppdrag om våldsförebyggande arbete. I återrapporteringen till regeringen framgår att det på nationell nivå saknas kunskap om verkningsfulla metoder och arbetssätt och att förvaltning av de metoder som utvecklats inom området behöver säkerställas.⁶ På uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten har Stockholms universitet tagit fram en forskningsöversikt över våldsförebyggande arbete i Sverige.⁷ Rapporten pekar ut några lovande svenska initiativ vars syfte är att problematisera destruktiva könsnormer och motverka våld i ungas partnerrelationer. I rapporten görs en mindre, internationell utblick där forskarna lyfter Safe Dates som en av få metoder som kan sägas vara evidensbaserad. Franzén och Gottzén påtalar samtidigt att det finns flera våldsförebyggande metoder som är kontextanpassade eller utvecklade i Sverige.

² Europarådet (2011). Konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet.

³ Skr.2016/71:10

⁴ A2021/00839

⁵ A2021/02397

⁶ Jämställdhetsmyndigheten. (2019). Våldsförebyggande arbete med barn och unga. (rapport 2019:11). Göteborg.

⁷ Franzén, A och Gottzén, L. (2020). Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt. Barn och ungdomsvetenskap: Forskning (rapport 2020:2). Stockholms universitet: Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen.

I rapporten Våld i ungas partnerrelationer förordar Brottsförebyggande rådet översättning och implementering av någon av metoderna Safe Dates eller Dating Matters.⁸

Rapporten tar upp att skolor som implementerat hela Dating Matters-programmet uppmätte lägre nivåer av både våldsutövning och våld i partnerrelationer samt lägre nivåer av negativa konfliktlösningsstrategier än skolor som enbart implementerat Safe Dates.

Utvärderingar visar att programmen har positiva effekter på både våldsutsatthet och våldsutövning i ungas partnerrelationer.

'Dating Matters' har även visat positiva effekter på utövning av och utsatthet för sexuella trakasserier, delaktighet i våld och andra typer av brott samt bruk av alkohol, tobak och narkotika.

Programmet 'Dating Matters' är enbart utvärderat i målgrupper med förhöjd risk, alltså som insats med selektiv preventionsansats.

BRÅ lyfter att många program är kostsamma och de skolor som kanske mest behöver program inte alltid har resurser att köpa in dessa. Det har därför betydelse att programmen kan tillhandahållas kostnadsfritt.

Centers for Disease Control and Prevention, CDC, den amerikanska myndighet som tillhandahåller Dating Mattersprogrammet, erbjuder programmet fritt och utan avgift.

Safe Dates som ägs av en privat aktör kommer troligtvis inte att kunna tillhandahållas avgiftsfritt.

Våld i ungas partnerrelationer

Våld i ungas partnerrelationer är ett omfattande socialt problem som får allvarliga konsekvenser på kort och lång sikt. Nationella trygghetsundersökningen, NTU, beskriver att en stor del av unga i åldern 15–19 år har erfarenhet av att vara utsatta för sådant våld.⁹ Detta bekräftas i Korkmaz, Överlien och Lagerlöf¹⁰ samt i Korkmaz avhandling som visar att våldet förekommer på arenor där vuxna befinner sig som exempelvis i hemmet och i skolan. Ungdomar själva säger att skolan behöver involveras i att förebygga våld i ungas partnerrelationer¹¹ och att temat våld i partnerrelationer behöver lyftas redan i tidigare årskurser än högstadiet¹². Det behövs ett dagligt

⁸ Brottsförebyggande rådet. (2021). Våld i ungas parrelationer. (rapport 2021:15). Stockholm

⁹ Enligt Nationella Trygghetsundersökningen, NTU 2013, uppger 23% av tjejerna och 14% av killarna att de någon gång blivit utsatta för parrelaterat våld

¹⁰ Korkmaz S, Överlien C och Lagerlöf H. (2020). Youth intimate partner violence: prevalence characteristics, associated factors and arenas of violence. Nordic Social Work Research, DOI:10.1080/2156857X.2020.1848908.

¹¹ Korkmaz, S. (2021c). Youth Intimate Partner Violence in Sweden: Prevalence and Young People's Experiences of Violence and Abuse in Romantic Relationships. Akademisk avhandling. Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

¹² I Jämställdhetsmyndighetens kunskapsinhämtning uttrycker informant att unga uttrycker att insatserna borde ha satts in redan i mellanstadiet, att starta i högstadiet är för sent.

förebyggande arbete där elever får tala om hälsosamma relationer och varningssignaler för våld i partnerrelationer.¹³

Jämställdhetsmyndigheten arbetar med att förebygga våld i ungas partnerrelationer inom ramen för ett särskilt uppdrag¹⁴. En av prioriteringarna i uppdraget är att arbeta för att identifiera och sprida verkningsfulla förändringsidéer för att förebygga och bekämpa våld i ungas partnerrelationer.

Om programmen Dating Matters och Safe Dates

'Dating Matters' som tillhandahålls av den amerikanska myndigheten Centers for Disease Control and Prevention (CDC)¹⁵ och 'Safe Dates' som tillhandahålls av stiftelsen Hazelden Betty Ford¹⁶, är två amerikanska manualbaserade program som syftar till att förebygga våld i ungas partnerrelationer. Dating Matters riktar sig till årskurs 5 och 6 och Safe Dates riktar sig till årskurs 7. Materialen är tänkta att genomföras i kombination med varandra så att målgruppen får kontinuerliga insatser under tre år.

Programmen är utformade för att genomföras på flera arenor i målgruppens liv, bland annat ingår föräldraskapsstöd. Skolan utgör dock huvudarenan för båda programmen.

Dating Matters-programmet innehåller utförligt stödmaterial för implementering och uppföljning, samt guide för ledarutbildning.

¹³ Korkmaz, S. (2021c). Youth Intimate Partner Violence in Sweden: Prevalence and Young People's Experiences of Violence and Abuse in Romantic Relationships. Akademisk avhandling. Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

¹⁴ Uppdrag i regleringsbrev för 2021: A 2021/01443 och A 2021/01397

¹⁵ [Dating Matters®/Funded Programs/Violence Prevention/Injury Center/CDC](#)

¹⁶ [Safe Dates Prevention Program for Dating Abuse -- Hazelden](#)

3. GENOMFÖRANDET AV UPPDRAGET

Kunskaps- och erfarenhetsutbyte

En betydande del av uppdraget har så här långt ägnats åt att samla in kunskap om att översätta, anpassa, implementera och utvärdera manualbaserade förebyggande program, för att bland annat kartlägga aspekter som kan påverka kostnader i ett sådant arbete.

Jämställdhetsmyndigheten identifierade ett antal aktörer som bidragit med kunskap. Det är kommuner med erfarenhet av att implementera programmet MVP, aktörer inom föräldraskapsstödsområdet som genomfört liknande arbete med att översätta, anpassa och utvärdera manualbaserade förebyggande program, samt aktörer ur civilsamhället med erfarenhet av arbete med manualbaserade våldsförebyggande program.

Myndigheter - Skolverket och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd har bidragit med värdefulla insikter om skolans förutsättningar för programimplementering, metodaspekter kring effektforskning och reflektioner angående svenskt barnrättsperspektiv och befintliga strukturer för bland annat föräldraskapsstöd.

Kommuner - De kommuner¹⁷ som intervjuats valdes ut på grund av skillnader i storlekar och förutsättningar, men framför allt för att de utvecklat former för implementering och stödjande strukturer för hållbart våldsförebyggande arbete, inte minst manualbaserade program. Detta urval kunde därmed ge indikationer på de funktioner och strukturer i kommuner som krävs för hållbar implementering och vad detta skulle kosta.

Civilsamhället - Stiftelsen 1000 Möjligheter har bidragit med reflektioner om Safe Dates-programmet utifrån pågående samverkan med Jämställdhetsmyndigheten kring kampanjen 'Svartsjuka är inte romantiskt' samt 1000 Möjligheters föräldraskapsstöd med syfte att förebygga våld i ungas partnerrelationer.

Vidare har personer som deltog i införandet av MVP-programmet i Sverige bidragit med erfarenheterna från översättning, anpassning och utvärdering av detta program.¹⁸

Programägare med erfarenhet av att översätta metoder - Jämställdhetsmyndigheten har intervjuat företrädare för programmen Cope¹⁹ och Connect²⁰; två aktörer som har bidragit med sina erfarenheter av att översätta, anpassa, utvärdera, sprida och förvalta förebyggande program.

¹⁷ Borås Stad, Fyrbodals kommunalförbund/Uddevalla, Jönköpings kommun, Nässjö kommun

¹⁸ Jämställdhetsmyndigheten, samt organisationen Friends

¹⁹ Svenska COPE – Community Parent Education Program

²⁰ Connect - Humana

4. RESULTAT OCH ANALYS

Sammanställning av intervjuer och kunskapsinhämtning

Forskning

Att effektutvärdera sociala program är komplext och förhållandevis få program som bedöms ha god evidens för positiva effekter har utvärderats i en svensk kontext. Då syftet med den utvärdering som efterfrågas i uppdraget är just att bedöma ett programs effekter i en svensk kontext är det av största vikt att utvärderingen också ges optimala förutsättningar. Det är därför angeläget att först genomföra en mindre pilotstudie,

- Där forskare kan vara med från start när programmen överförs till en svensk kontext
- Under denna tid kan forskare genomföra en kvalitativ utvärdering
- Forskarna har då möjlighet att påverka planeringsprocessen för anpassningen till en svensk kontext och utveckla utvärderingsramen under denna period

En utvärderingsstrategi kan utformas, inkluderande urval och urvalsstorlek utformning av jämförelse-/kontrollgrupp, relevanta utfallsmått och baslinjemätning.

Jämställdhetsmyndigheten har i samtal med relevanta aktörer fått olika bedömningar av kostnader för forskningsinsatsen i ett sådant uppdrag, varav flera är högre än den föreslagna. Jämställdhetsmyndigheten har dock gjort bedömningen att den föreslagna kostnaden är rimlig utifrån förslaget att flera delar av effektutvärderingen sker efter uppdragstiden.

Översättning

Jämställdhetsmyndigheten erfar att många manualbaserade program först översatts för att därefter revideras och kulturanpassas under flera år. Det har därför stor betydelse att forskare finns med redan i översättningsarbetet, med möjlighet att granska och justera materialet tidigt i processen.

I kunskapsinhämtningen framgår att svenska förvaltare av översatta program arbetar med ständig omvärldsbevakning av språk och uttryck för att hålla materialet uppdaterat och relevant.

Den exakta omfattningen av programmens texter är svår att bedöma. Materialen består av flera olika format (filmer, broschyrer, läroböcker, stenciler), där vissa delar eventuellt är valbara. Jämställdhetsmyndigheten har därför enbart gjort bedömning av omfattningen och utifrån denna inhämtat kostnadsförslag från översättningsbyråer. Eventuellt skulle delar av översättningen kunna utgå om en bedömning görs att dessa delar kan ersättas av redan befintliga material som används i den svenska kontexten.

Anpassning till svensk kontext

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att anpassningen till svensk kontext kommer att behöva pågå under hela uppdragstiden, fram till och med 2025.

Detta beror på:

- att de kulturella skillnaderna är omfattande, bland annat vad gäller skolans struktur, dating-kulturen, lagstiftning (t ex samtyckeslagen), svenskt barnrättsperspektiv och föreställningar/ uppfattningar om normer och kön.
- Arbetet med att anpassa program till svenska förhållanden bör omfatta en undersökning av vilka befintliga strukturer som kan utnyttjas, framför allt på lokal nivå. Detta kan till exempel röra kommunens system för intern kompetensförsörjning, uppföljningssystem, undervisning i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, och befintliga former för föräldraskapsstöd.
- Vidare behöver ansatsen 'Community based', (ungefär 'samverkande insatser i närsamhället') omtolkas till den svenska kontexten. Programmen innehåller insatser som i en amerikansk kontext är logiska att skolan styr och förvaltar, medan det i en svensk kontext skulle kunna handla om skolan i samverkan med fritidshem, elevhälsan, kulturskolan, familjecentralen, fältgruppen, den lokala tjej-/ungdomsjouren, osv.
- Jämställdhetsmyndigheten har i sin utredning sett att det eventuellt finns material i Sverige som bättre motsvarar en del av insatserna i programmen. Detta skulle behöva undersökas närmare för att avgöra om delar av en kulturanpassning skulle kunna handla om att utnyttja befintliga, bättre fungerande material. Detta rör bland annat föräldraskapsstöd och material och arbetssätt om destruktiva könsnormer och våld i ungas partnerrelationer. I samtal med Centers for Disease Control and Prevention (CDC) i USA, framgick att detta var något som materialägarna är öppna för och till och med ställer sig positiva till.
- Ytterligare en del av anpassningen handlar om att se till att språk och materialutformning är anpassat till målgruppen barn och unga i Sverige. Detta är en process som bedöms behöva pågå under flera år. Jämställdhetsmyndigheten planerar därför bland annat att tillsätta ett barnråd med uppdraget att språkligt och innehållsmässigt granska materialet. Jämställdhetsmyndigheten planerar även för ett föräldraråd med motsvarande funktion för programmens föräldraskapsstödsdelar.

Samverkan myndigheter

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd och Skolverket är betydelsefulla för genomförandet av uppdraget. Efter samråd med myndigheterna och efter deras önskemål föreslår Jämställdhetsmyndigheten en strukturerad samverkan med Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd som inbegriper chefssamråd.

En arbetsgrupp bestående av representanter från Jämställdhetsmyndigheten och Myndigheten för familjerätt och föräldrastöd träffas regelbundet. Representanterna utvecklar och samordnar arbetet med att översätta och kulturanpassa programmens föräldrastödsdelar i samarbete med forskare och programägare. Arbetsgruppen tar fram en plan för det arbete som ska ske gemensamt. Jämställdhetsmyndigheten ansvarar för att samordna arbetet i arbetsgruppen.

Skolverket har en rådgivande roll gentemot Jämställdhetsmyndigheten. Jämställdhetsmyndigheten rådgör med Skolverket i frågor som rör kriterier att ha i åtanke när det gäller att utse pilotkommuner. Skolverket bistår med respons och återkoppling vid de delar i programmen som berör svenska skolans styrdokument och

skolans uppdrag i översatt och kulturanpassat material. Jämställdhetsmyndigheten tar fram en tidsplan för arbetet.

Samråd sker med övriga myndigheter som är framskrivna i uppdraget, i det fortsatta arbetets olika delar.

Kostnader kommun/verksamheter

Forskningsöversikten Våldsprevention i Sverige²¹, framhåller ett antal komponenter för framgångsrika förebyggprogram. Bland annat betonas vikten av välutbildade ledare, att programmen är teoridrivna, att det inte rör sig om enstaka insatser och att programmen upplevs relevanta för målgruppen. I Sveriges kommuner och regioners utvärdering av programmet Mentor i våldsprevention, MVP²² betonas särskilt vikten av välutbildade och väl förberedda ledare, samt undervisning i mindre grupper. Vidare betonas vikten av skolledarnas engagemang och att programmet utformas för kontexten där det ska genomföras.

Dessa faktorer bekräftas samstämmigt av de fyra kommuner som ingått i Jämställdhetsmyndighetens kunskapsinhämtning. Kommunerna har, efter att ha prövat olika vägar, dragit slutsatsen att följande roller och funktioner är nycklar för en hållbar implementering:

- Samordnare på skola
- Styrgrupp/arbetsgrupp på skola med utbildare, samordnare och skolledare
- Samordnare kommun
- Regelbunden utbildning för samtlig personal och handledning/uppföljning för ledare
- Vikariesystem, resurser för vikarier

Jämställdhetsmyndigheten föreslår att externt stöd för deltagande i pilotstudie uppgår till en (1) heltidstjänst per kommun (verksamhet), fördelat mellan ovanstående nyckelfunktioner. Detta täcker sannolikt inte alla kommunens kostnader för att medverka i en pilotstudie. Därför kommer viss egenfinansiering troligen krävas från de kommuner som deltar i pilotstudien.

Kostnader Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten har beräknat kostnader för projektledning, inklusive översättning och kulturanpassning av material. Kostnadsförslaget innefattar kontakt med materialägare och forskare samt planering och utformning av utbildningsinsatser. Förslaget omfattar även koordination av stödet till kommuner, skolor och enskilda huvudmän som deltar i piloten. Kostnader för planering och genomförande av utbildning av utbildare samt andra utbildningsinsatser som exempelvis arbetslivsperspektivet för

²¹ Franzén, A och Gottzén, L. (2020). *Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt*. Barn och ungdomsvetenskap: Forskning (rapport 2020:2). Stockholms universitet: Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen.

²² Gottzén, L., Lindberg, D, Bruno, L., Joelsson, T., Eriksson, M. & Billevik, J. (2021). *Utvärdering av Mentors in Violence Prevention i Sverige: Slutrapport*. Barn och ungdomsvetenskap: Forskning (rapport 2021:3). Stockholms universitet: Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen.

stöd till chefer och personal samt planering för framtida förvaltning av programmen innefattas i beräkningen.

Vidare beräknar Jämställdhetsmyndigheten kostnader för grafisk formgivning, webbutveckling samt IT utveckling och IT säkerhet, köp av externa tjänster som foto och filmproduktion.

Till detta kommer kostnad för utformning av utlysning forskningsuppdrag, stöd i kontakt med forskare igenom hela processen, kostnader för avtalsskrivning kring översättning, kulturanpassning och utvärdering.

Vad gäller kostnader för framtida förvaltning framgår det i kunskapsinhämtningen att Jämställdhetsmyndigheten skulle vara hjälpt av stöd från materialägarna för att planera och utforma en sådan plan. CDC är en federal myndighet vilket underlättar för att materialet är lättillgängligt och kostnadsfritt och ingen licens krävs. Arbetet med Dating Matters leds av forskare som är knutna till en avdelning för våldsprevention och har erfarenhet av att ha utvecklat strukturen för förvaltning av programmet på nationell, regional och lokal nivå. CDC har uttryckt sig positivt om samverkan med Jämställdhetsmyndigheten under uppdragstiden.

Utöver posterna i kostnadsberäkningen har flera forskare och intervjuade myndigheter framhållit värdet av en studieresa för att träffa materialägare och yrkesverksamma som arbetar med programmen i USA.

Utbildning och utbildningsmaterial

Jämställdhetsmyndighetens kunskapsinhämtning visar på samstämmighet mellan de intervjuade parterna kring vikten av gedigen utbildning och handledning i programmet. Både forskare, myndigheter och kommuner skiljer mellan utbildning i programmets kärnfrågor och utbildning i programmets form och genomförande. Samtliga informanter framhåller att båda är nödvändiga för att uppnå effekt.

Vikten av ledarnas kunskap i både ämnet och programmets form framhålls även i SKR:s utvärdering av MVP-programmet²³, samt i Franzéns och Gottzéns översikt av våldspreventiva metoder²⁴.

Under arbetet med att översätta, anpassa och utvärdera våldsförebyggande program är därför framtagandet av de utbildningar och det utbildningsmaterial som krävs för att säkerställa en hög genomförandekvalitet, en kärnfråga.

²³ Gottzén, L., Lindberg, D, Bruno, L., Joelsson, T., Eriksson, M. & Billevik, J. *Utvärdering av Mentors in Violence Prevention i Sverige: Slutrapport*. Barn och ungdomsvetenskap: Forskning (rapport 2021:3). Stockholms universitet: Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen.

²⁴ Franzén, A och Gottzén, L. (2020). *Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt*. Barn och ungdomsvetenskap: Forskning (rapport 2020:2). Stockholms universitet: Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen.

Identifierade teman för kostnadskalkyl

- Forskning
- Översättning
- Anpassning till svensk kontext
- Samverkande myndigheter
- Kostnader kommun/skolor
- Kostnader Jämställdhetsmyndigheten
- Webutveckling, materialkostnader
- Utbildning och utbildningsmaterial

5. PLAN FÖR ÅTERSTODEN AV UPPDRAGET 2022–2025

År 1, 2023

- Översättning av materialet i samarbete med översättningsbyrå, kommunikationsavdelning och forskare.
- Anpassning till svenska förhållanden i samverkan med myndigheter, civilsamhälle och forskare. Fokusgrupper barn/föräldrar.
- Undersöka befintligt material i Sverige som skulle kunna komplettera eller ersätta delar av originalprogrammen.
- Undersöka befintliga funktioner och strukturer på lokal nivå som kan användas för implementering av programmen.
- Layout av materialet och utveckling av särskild webbsida för de kommuner och enskilda huvudmän som deltar i piloten.
- Utforma utlysning för forskningsuppdrag, utlysa forskningsmedel och etablera samverkan med forskare.
- Identifiera 3–6 skolor i kommuner i samverkan med Skolverket och Myndigheten för Familjerätt och Föräldraskapsstöd.
- I samverkan med Länsstyrelserna etablera kontakt med kommuner och förbereda för implementering av programmen.
- Identifiera olika stödjande strukturer i skolor och närsamhälle. Identifiera eventuella utbildningsbehov.
- Ta fram utbildningsmaterial i samverkan med programägare, civilsamhälle
- Påbörja planering av förvaltning av programmen.
- Enligt förslag inleds arbetet med att i huvudsak fokusera på ett program, men förutsättningarna för program två undersöks.
- (Eventuell studieresa till USA).

År 2, 2024

- Implementering av programmen i kommuner/skolor. Förbereda samordningsfunktioner och ledningsstöd.
- Utveckling stöd till skolor och kommuner.
- Revidering av material, websidor.
- Utbildningsinsatser för berörd personal på olika nivåer, samt stödfunktioner.
- Start av genomförande av programmen under hösttermin 2024.
- Forskning.
- Fortsatt kulturanpassning.
- Planera och inleda implementering för program två (förslagsvis Safe Dates).
- Undersöka möjlighet och kostnad för förvaltning av programmen.

År 3, 2025

- Fortsatt arbete i kommuner/skolor.
- (Eventuell) implementering program två.
- Revidering av material, websidor, etc.
- Utbildningsinsatser för berörd personal på olika nivåer, samt stödfunktioner.
- Fortsatt kulturanpassning.
- Fortsatt forskning uppföljning, datainsamling, bearbetning av material och analys.
- Planera för förvaltning, revidering och spridning.
- Arbete med samlad redovisning av uppdrag.

6. EKONOMISK KALKYL

Förklaringar

Att ange de reella kostnaderna för arbetet innebar stora utmaningar för informanterna. Jämställdhetsmyndigheten ställde därför fördjupande frågor om funktioner, roller och omfattning av arbetsinsatser. Svaren räknades om till delar av tjänster.

Myndigheten valde att använda en modell för kostnadsberäkning som är standard i bland annat EU- och Vinnovaprojekt. I denna kalkyl är kostnaderna beräknade i enheten ”personmånad”. Valet av kalkyl gör det lättare att överblicka kostnaderna samt vilka arbetsinsatser som krävs i vilken fas under projekttiden.

- *Personmånad* (PM)²⁵ innebär en tolfedel av en årsarbetstid. 12 personmånader motsvarar 1 heltidstjänst för en person under ett år, men kan fördelas på flera personer.
- **Kalkylblad A visar kostnaden för arbete med huvudfokus på program ett, plus fortsatt undersökning av och förberedelse för att anpassa och utvärdera program två.**
- **Kalkylblad B visar kostnaden för arbete med två program.**
- Den sammanlagda kostnaden för att genomföra uppdraget med enbart **ett** program under tre år beräknas uppgå till omkring 32 miljoner kronor. Det innebär en årlig kostnad på omkring 10,5 miljoner kronor.
- Den sammanlagda kostnaden för att genomföra **både** Safe Dates och Dating Matters beräknas uppgå till ca 55 miljoner kronor.
- Det innebär en årlig kostnad på ca 18 miljoner kronor.

²⁵ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en

Kalkylblad A, ett program MYNDIGHETENS INSATS	2023 PM	2024 PM	2025 PM	
Projektledning, uppföljning	19	19	19	Ledning samt koordination med kommuner, skolor och enskilda huvudmän
Stöd till projektledning	5	5	5	Uppföljning, utlysning, för metodutveckling, avtalsskrivning, upphandling, IT-utveckling, IT-säkerhet
Kommunikation	13	13	13	Grafisk formgivning, webbutveckling, övriga kommunikationsinsatser, köpta tjänster, foto- och filmproduktion
Framtidsförvaltning		3	5	Planera för hur de våldsförebyggande programmen ska uppdateras och förvaltas
FORSKNING				
Kvantitativ följeforskning	6	6	6	Metodutveckling, Ringa in och formulera indikatorer inför kommande effektutvärdering inklusive OH kostnader
Kvalitativ medobserverande forskning	11	11	11	Fokus på förändringsmekanismer plus feedbackloop till projektledningen (I utvärderingen ska förutsättningarna för att långsiktigt implementera de våldsförebyggande programmen i skolan analyseras.) inklusive OH kostnader
ÖVERSÄTTNING	9			Språklig översättning av material
ANPASSNING TILL SVENSK KONTEXT	4	4	4	Anpassning till svenska förhållanden
TJÄNSTER PÅ SAMVERKANDE MYNDIGHETER	6	6	6	MFoF önskar medel för en 50% tjänst. Skolverket önskar en samrådande roll
KOSTNADER PER VERKSAMHET	36	36	36	Pilotstudie, 3 skolor, 2 årskurser med 30 elever i varje klass=360 elever
Totalt antal personmånader 317				En PM kostar 100 000 kronor
Totalkostnad för hela projektet 31 700 000 kronor				

Kalkylblad B, två program MYNDIGHETENS INSATS	2023	2024	2025	
Projektledning, uppföljning	25	25	25	Ledning samt koordination med kommuner, skolor och enskilda huvudmän
Stöd till projektledning	8	8	8	Uppföljning, utlysning, för metodutveckling, avtalsskrivning, upphandling, IT utveckling, IT säkerhet
Kommunikation	17	17	17	Grafisk formgivning, webbutveckling, övriga kommunikationsinsatser, köpta tjänster, foto- och filmproduktion
Framtidsförvaltning		5	10	
FORSKNING				
Kvantitativ följeforskning	14	14	14	Metodutveckling, Ringa in och formulera indikatorer inför kommande effektutvärdering inklusive OH kostnader
Kvalitativ medobserverande forskning	26	26	26	Fokus på förändringsmekanismer plus feedbackloop till projektledningen (I utvärderingen ska förutsättningarna för att långsiktigt implementera de våldsförebyggande programmen i skolan analyseras.) inklusive OH
ÖVERSÄTTNING	9			Språklig översättning av material
ANPASSNING TILL SVENSK KONTEXT	7	6	6	Anpassning till svenska förhållanden
TJÄNSTER PÅ SAMVERKANDE MYNDIGHETER	6	6	6	MFoF önskar medel för en 50% tjänst. Skolverket önskar en samrådande roll
KOSTNADER PER VERKSAMHET	72	72	72	Pilotstudie 6 skolor, 3 årskurser, 2 klasser per årskurs, 30 barn per klass = 1 080 elever.
Totalt antal personmånader 547			En personmånad kostar 100 000 kronor	
SUMMA: 54 700 000 kronor				

7. SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

Förutsättningarna för att genomföra en pilottest med två program som tillsammans ska utgöra en helhet kräver omfattande arbete. Bland annat krävs att programmen ska koordineras med varandra på ett naturligt och meningsfullt sätt med målet att målgruppen ska nås av regelbundna, sammanhållna insatser under tre års tid. Två program omfattar en mycket stor mängd delmoment som behöver utvärderas. För att testa två program behövs stora personella och ekonomiska resurser.

För att genomföra pilottest av programmen med så optimala förutsättningar som möjligt föreslår Jämställdhetsmyndigheten därför att arbetet med att implementera metoderna i en svensk kontext inleds med att testa programmet Dating Matters. Jämställdhetsmyndigheten framhåller flera orsaker till att Dating Matters bör prövas som första program:

- Dels för att det är en tidigare insats än Safe dates, vilket det finns färre av i Sverige. Detta är efterfrågat bland yrkesverksamma samt även av unga själva.
- Dating Matters har starkare evidens än Safe Dates.
- Jämställdhetsmyndigheten bedömer att Dating Matters i högre grad omfattar material för stödjande strukturer, guide för implementering och kvalitetssäkring.
- CDC är en statlig myndighet och arbetet leds av forskare och sakkunniga inom området mäns våld mot kvinnor.
- Materialägarna CDC är en icke-vinstdrivande aktör.
- CDC ställer sig positiva till att ersätta delar i Dating Mattersprogrammet med svenska material som eventuellt bättre motsvarar syftet i en svensk kontext.
- CDC uttrycker intresse för ett eventuellt pilottest och vill gärna stötta arbetet med anpassning och utvärdering.

Under pilottesten av Dating Matters kan Jämställdhetsmyndigheten granska Safe Dates i syfte att göra en bedömning av behovet omfattningen av en anpassning till svensk kontext.

Jämställdhetsmyndigheten rekommenderar:

- att utformningen av piloten vad gäller implementering och anpassning till svensk kontext, baseras på slutsatser och rekommendationer i SKR:s utvärdering av MVP, samt i Gottzéns och Franzéns forskningsöversikt av våldsförebyggande metoder²⁶
- att i ett första steg enbart testa ett material. Baserat på vad som framkommit i kunskapsinhämtningen rekommenderar Jämställdhetsmyndigheten Dating Matters
- att lägga stort fokus på kulturanpassning och utbildningsinsats

²⁶ Se kap 4.1.5 och 4.1.7 i denna delrapport.

- att lägga stort fokus på förberedelse och implementering i skolor och berörda kommuner
- att pilotstudien fokuserar på att utforma en kommande utfallsstudie genom att undersöka och utvärdera vilka de betydelsebärande komponenterna i programmen är

Utöver detta önskar Jämställdhetsmyndigheten framhålla värdet av att undersöka och använda befintliga strukturer på lokalt, regionalt och nationellt plan för att utforma och implementera programmen, samt att undersöka möjligheten att använda befintliga material i Sverige som delar av, eller utgångspunkter för en anpassning till svensk kontext.

Jämställdhetsmyndigheten kommer under resterande del av året 2022 genomföra en fördjupad genomgång av programmen samt föra ytterligare samtal med materialägarna.

Lista över kunskaps- och erfarenhetsutbyten

- Brottsförebyggande rådet
- Borås stad
- Centres for Disease Control and Prevention, CDC
- Cope
- Friends
- Fyrbodals kommunalförbund, Hälsokällan
- Humana, Connnect
- Jönköpings kommun
- Kriminalvården
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
- Nässjö kommun
- Skolverket
- Stockholms universitet
- 1000 möjligheter

8. REFERENSLISTA

Brottsförebyggande rådet (2014). Nationella trygghetsundersökningen 2013. (rapport 2014:1) Stockholm

Brottsförebyggande rådet. (2021). Våld i ungas parrelationer. (rapport 2021:15). Stockholm

Centers for Disease Control and Prevention (2022-10-25) [Dating Matters®|Funded Programs|Violence Prevention|Injury Center|CDC](#)

De Koker, P. m.fl. (2014). A Systematic Review of Interventions for Preventing Adolescent Intimate Partner Violence. Journal of Adolescent Health, 54(1), s. 3–13.

De La Rue, L. m.fl. (2017). A Meta-Analysis of School-Based Interventions Aimed to Prevent or Reduce Violence in Teen Dating Relationships. Review of Educational Research, 87(1), s. 7–34.

DeGue, S. m.fl. (2021). Effects of Dating Matters on Sexual Violence and Sexual Harassment Outcomes among Middle School Youth: a Cluster-Randomized Controlled Trial. Prevention Science, 22, s. 175–185.

DeGue, S., Le, V.D., Roby, J.S. (2020). The Dating Matters® Toolkit: Approaches to increase adoption, implementation, and maintenance of a comprehensive violence prevention model. Implementation Research and Practice, Volym 1, s. 1–12.

Estefan, L. F. m.fl. (2021). Effects of the Dating Matters® Comprehensive Prevention Model on Delinquent Behaviors in Middle School Youth: A Cluster-Randomized Controlled Trial. Prevention Science, 22, s. 163–174.

Europarådet (2011). Konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet. (Istanbulkonventionen).

European Commission (2022-10-25) https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en

Fejun Luo et al. J Interpers Violence (2022) Estimate from the Payers Perspective the Implementation Cost of Dating Matters. Journal of Interpersonal Violence. Vol 37 s. 11-22

Foshee V.A. m.fl. (2004). Assessing the long-term effects of the Safe Dates Program and a Booster in preventing and reducing adolescent dating violence victimization and perpetration. American Journal of Public Health, 94(4), s. 619–624.

Foshee, V.A. m.fl. (2000). The Safe Dates program: 1-year follow-up results. American Journal of Public Health, 90(10), s. 1619–1622.

Foshee, V.A. m.fl. (2005). Assessing the effects of the dating violence prevention program "Safe Dates" using random coefficient regression modeling. *Prevention Science*, 6(3), s. 245–258.

Franzén, A och Gottzén, L. (2020). Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt. *Barn och ungdomsvetenskap: Forskning* (rapport 2020:2). Stockholms universitet: Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen.

Gottzén, L., Lindberg, D, Bruno, L., Joelsson, T., Eriksson, M. & Billevik, J. Utvärdering av Mentors in Violence Prevention i Sverige: Slutrapport. *Barn och ungdomsvetenskap: Forskning* (rapport 2021:3). Stockholms universitet: Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen.

Hazelden Betty Ford Foundation (2022-10-25) [Safe Dates Prevention Program for Dating Abuse -- Hazelden](#)

Humana, [Connect - Humana](#)

Jämställdhetsmyndigheten. (2019). *Våldsförebyggande arbete med barn och unga*. (rapport 2019:11). Göteborg.

Korkmaz S, Överlien C och Lagerlöf H. (2020). Youth intimate partner violence: prevalence characteristics, associated factors and arenas of violence. *Nordic Social Work Research*, DOI:10.1080/2156857X.2020.1848908.

Korkmaz, S. (2021c). Youth Intimate Partner Violence in Sweden: Prevalence and Young People's Experiences of Violence and Abuse in Romantic Relationships. Akademisk avhandling. Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Korkmaz, S. (2021c). Youth Intimate Partner Violence in Sweden: Prevalence and Young People's Experiences of Violence and Abuse in Romantic Relationships. Akademisk avhandling. Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Regeringen. Uppdrag i regleringsbrev för 2021: A 2021/01443

Regeringen. Uppdrag i regleringsbrev: A 2021/01397

Regeringen. Nationellt våldsförebyggande program. A2021/00839

Regeringen. Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021 - 2023. A2021/02397

Skr.2016/17:10 Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid. Stockholm: Socialdepartementet

Svenska Cope, Community Parent (2022-10-25) [Education Program Svenska COPE – Community Parent Education Program](#)

Jämställdhetsmyndigheten | Box 73, 424 22 Angered | Besöksadress: Angereds torg 9
031-392 90 00 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | www.jamstalldhetsmyndigheten.se